

проблема кризи інституту сім'ї, тема соціального сирітства (повість «Інший дім» О. Луцесвської, збірка оповідань «Мама по скайпу»); проблема комунікації «іншої» дитини і світу («140 децибелів тиші» А. Бачинського, «Метелики в крижаних панцирах» О. Радущинської, «Трамвай № N» А. Маслюха)[4].

Висвітлення соціально-психологічних проблем відбувається у творах реалістичного спрямування. Така література особливо актуальна, оскільки дає читачеві змогу побачити себе і світ навколо, а письменникові – створити наратив, за допомогою якого можна з дитиною «проговорити» реалії сьогодення. Тенденція розвитку реалістичної, соціально-психологічної прози про і для підлітків, актуалізація складних, «гострих» чи «недитячих» тем екзистенційного характеру – висхідна й динамічна, що засвідчує порівняльно-типологічне зіставлення кількості виданих творів з початку 1990-х років, а також їх популярність[5].

Отже, художньо-естетична парадигма сучасної української прози для дітей та юнацтва – багатокомпонентна система, побудована на відношеннях варіативності, подібності, протилежності тощо. Відтак означимо загальні тенденції еволюції прози для дітей та юнацтва: наповненість тематичних і жанрових ніш; підвищення художньо-естетичної якості, оновлення поетикитворів, засвоєння досвіду зарубіжних письменників; зміна функціональних аспектів художнього тексту (відмова від дидактизму, орієнтація на сучасну дитину й адекватна розмова з нею). На початку XXI ст. змінилося співвідношення реалістичної, реалістично-фантастичної та фантастичної прози в її підлітково-юнацькому сегменті, що зумовлено характером соціокультурних процесів, формуванням нових поколінь читачів. Тематична і подієварозтабуваність сучасної української прози для дітей та юнацтва – одна з найхарактерніших її ознак.

Список використаної літератури:

1. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку XXI ст. Київ: Академвидав, 2018. 320 с. (Серія «Монограф»).
2. Качак Т. Б. Українська література для дітей та юнацтва: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2016. 352 с.
3. Наєнко М. Літературна критика і критерії художності. *Літературна Україна*. 2009. С. 7.
4. Стаднійчук Р. Дитяча література: від реалій до ідеалу. *Слово і час*. 1994. № 9-10. С. 41 – 42.
5. Сучасна дитяча проза України. Популяризація творчості сучасних українських дитячих письменників: Методичні рекомендації бібліотекарям / укладач Л. В. Данилова; Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач». Запоріжжя, 2017. 12 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Вертипорох О.В.

Н. Л. Зінченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СПЕЦИФІКА ПСИХОЛОГІЗМУ В ПОВІСТІ НАТАЛКИ СНЯДАНКО «КОЛЕКЦІЯ ПРИСТРАСТЕЙ»

Починаючи з 80-х років (це і є власне відлік сучасного літпроцесу) українська література майже повністю переборола тематичну неповноту та жанрову обмеженість колоніальної доби. Так, з прози зник нав'язаний колись соцреалізмом як магістральний т.зв. «виробничий роман» з його нескінченними описами виробничих процесів та фальшивою комуністичною патетикою, зникли кон'юнктурні писання, що оспівували «прекрасне радянське життя» [1, 43]. З початком 90-х почалася реструктуризація як культурницького, так і літературного процесу. Починають активно письменниками розроблятися раніше заборонені теми та мотиви. Після багатьох літ заборони та цензури знову проступає в літературі відкрите, повнокровне художнє осмислення життя. Ці ж зміни стосуються і сучасної жіночої літератури, котра розвивається в умовах постколоніальної дійсності, де старе вже змертвіло, відходить, руйнуються традиційні патріархальні погляди та стереотипи, зокрема, на роль та призначення жінки, натомість відбувається процес самоідентифікації, процес набуття нового значення у новій реальності. Сучасна жіноча проза виокремила новий стиль письма, зовсім іншу манеру мовлення, задала

інший тон своїм творам. Інакшість жіночого письма, що відбиває жіночий досвід, дала підстави Т. Гундоровій ствердити, що «український постмодернізм має гендерну спрямованість» [2, 59]. У сучасній жіночій прозі представлена нова концепція особистості жінки, яка визначена С. Філоненко як «концепція жінки з «роздвоєним», «роздертим» еством: бажання бути вільною, незалежною, справді емансипованою часто суперечить глибинному потягу до родинності і материнства» [3, 18]. Характерною прикметою літературного життя кінця ХХ – поч. ХХІ ст. є те, що в ньому беруть участь представники різних поколінь, різних стильових течій, отже, в ідейно-тематичному, жанрово-стильовому й емоційно-інтонаційному виявах проза останніх років строката й різнобарвна.

Наталка Сняданко увійшла в українську літературу завдяки складній темі пошуку жінкою власної сутності, читаючи про яку, мивпізнаємо усі психологічні симптоми сучасників. Вона пише безсумнівно якісну прозу, у центрі якої знаходиться тема жіночого буття. Формування особистості, всі стадії психологічних конфліктів особистості, протест і бунт супроти традиційних норм, як відомо, перетворюється у текстах письменниці на суцільну муку, заборону, гріх. Власний біографічний досвід стає у тексті вдячним матеріалом для психоінтерпретації жіночої душі, її онтогенезу, аналізу позасвідомого.

Повість Н.Сняданко «Колекція пристрастей або пригоди молодої українки» (2004 р.) – це твір про історію дорослішання та набування самоідентичності через раціональну й емоційну рефлексію дівчини з «добропорядної галицької родини». З одного боку, перед нами постає опис підліткової фази інфантильності, а з іншого – колекція захопливих пригод й нарощення самоусвідомлення молодої жінки, подолання нею стереотипної свідомості й послідовне формування власної чіткої життєвої позиції. Як і характерно для сучасної жіночої прози, а саме таким є досліджувана повість, це – відверта сповідь, написана з життєвої позиції молодої жінки. Наталка Сняданко своєю повістю «Колекцією пристрастей» продовжила популярну в сучасній українській літературі тематику любовних пригод молодої українки. «Нинішня варіація, – відзначила Я.Чайківська, – носить виразну печать галицького походження й двох вищих освіт головної героїні. От тільки чи змінилося кардинально від цього бодай щось? Знову маємо справу з альтер-его героїні, яка від авторки практично нічим не відрізняється»[4].

Олеся Підобідко – проста галицька дівчина, що закінчила Львівський і Фрайбурзький університети і, очевидно, повторила ще багато життєвих реалій Сняданко. Внутрішні переживання героїні Н.Сняданко є цікавим об'єктом для психологічного аналізу, адже її тексти акцентують на жіночих почуттях при зіткненні із навколишнім світом. Головним його виявом, звісно, є чоловік як основне джерело самопізнання, дисгармонії, а отже, жіночої особистісної невлаштованості. Звідси – заперечення усього традиційного, стереотипного, маскулінного. У романі присутній новий образ сучасної української жінки – емансипована й незалежна, активна, цинічна й іронічна дівчина, яка сміливо йде до поставленої мети й досягає її. Можемо сказати, що у такий спосіб авторкою збирається «колекція» чоловічих образів, через які героїня твору пізнає й усвідомлює себе на рівні інтимних суб'єктно-об'єктних стосунків. У своїй «Колекції пристрастей» авторка безжалісно оголює абсурдність стереотипного мислення – про жінок, чоловіків, а також про народи. Історія дорослішання дівчини із «порядної галицької родини» містить як епізоди, знайомі кожному з власної біографії, так і екзотичні експонати італійської, німецької чи аристократичної пристрасті[5].

«Колекція пристрастей» – це іронічна, з добрим гумором, динамічна, легка і читабельна розповідь дівчини-галичанки про «колекцію» чоловіків у своєму житті. Скомпонований у вигляді своєрідного щоденника, що є однією із форм прямого психологічного відображення, він складається із семи розділів та двох додатків, в яких аналізується становлення особистості від дитячих років і до одруження. Авторка використовує такі засоби як: вбивчу іронію, подекуди сарказм, блискучий гумор і стиль, який несе читача крізь книгу у прискореному темпі. Розповідь від першої особи викликає в читача відчуття незвичайної щирості, хочеться вірити кожному слову героїні твору, яка прагне відрізнити пристрасть від кохання.

Твір читається дуже легко, адже мова авторки проста, невимушена та досить зрозуміла для пересічної особи молодого віку. Вся реальність, всі події, які переживає героїня проходять через якусь іронічну призму та набувають іронічного забарвлення.

Отже, маємо у сучасному українському письменстві цікаві та самобутні художні тексти молоді письменниці про психологію сучасника із глибинною аналітикою душевних дисгармонійних процесів, процесу глибинного самоусвідомлення та самопізнання, із прагненням подолати стереотипність загального мислення й вибудувати цілісну особистість в різних соціально-психологічних та культурно-історичних площинах.

Список використаної літератури:

1. Жила С.О., Лілік О.О. Художній світ сучасної української літератури: навч. посібник. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. 372с.
2. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ : Критика, 2005. 263 с.
3. Філоненко С. О. Концепція особистості жінки в українській жіночій прозі 90-х років ХХ століття: Монографія. Київ, Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2006. 156 с.
4. Чайківська Я. Феномен жіночого авторства. URL: <http://www.ukrlit.vn.ua/article1/1519.html>.
5. Сняданко Н. Колекція пристрастей, або пригоди молоді українки. Харків: Фоліо, 2004. С. 287.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Вертипорох О. В.

М. Качур

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

«ЗОРОВА» ПОЕЗІЯ ЯК СЕГМЕНТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІРИКИ: ФОРМАЛЬНІ ПОШУКИ Й ТЕМАТИЧНЕ БАГАТСТВО

«Зорова» поезія в українській літературі найяскравіше представлена трьома етапами: епоха бароко дала найповніше розвинену жанрову палітру візуальних віршів; 20-ті роки ХХ ст. з його авангардними експериментами принесли поезомалярство футуристів; певною мірою 60-ті, а впевненіше 80-ті та 90-ті роки ХХ ст. явили сучасний варіант зорової поезії. Природно, що етапи розвитку зорової поезії різняться. Так, барокове мистецтво часто характеризують як просякнуте духовністю, занурене у сферу релігії. Сучасна «зорова» поезія тлумачиться більш широко: у ній помічають як тілесні мотиви, так і духовні, лише духовність дещо відрізняється від барокової – це не релігія, а мораль у широкому розумінні.

Сьогодні на теоретичному рівні найбільше публікацій про українську візуальну поезію підготував М. Сорока[5]. До аналізу сучасної зорової поезії вдавались також у своїх розвідках В. Мельник [2], Т. Назаренко [3], В. Поліщук[4] та інші.

На нашу думку, в сучасних поетів-візуалістів форма залишається на межі гри, але крізь неї просвічується світ серйозних почуттів. Іронія, гротеск, експериментаторство – це засоби пізнання дійсності. Для того, щоб пізнати дійсність, її слід подолати, шляхом вивільнення енергії слова. Візуальна поезія – не гра задля гри і не сліпе наслідування досягнень попередніх епох. Словесний і зоровий компоненти одночасно виконують у таких творах семантичну та естетичну функцію, доповнюючи один одного.

Поети-візуалісти другої половини ХХ – початку ХХІ століття виробляють принципово інше розуміння мови та зорового образу як засобів передачі поетичного повідомлення. Із зоровим навантаженням новий спосіб, навіть без знаків пунктуації та синтаксичних норм, цілком здатний до передачі ліричного повідомлення, звичайно, за умови зміни природи самого ліризму та засобів його відтворення. Відсутність синтаксичних зв'язків компенсують зорові якості текстів, які виступають як змісто-формотворчі компоненти. Деякі письменники відстоюють навіть право поезії користуватися нелінгвістичними знаками: нотними, математичними, емблемами, печатками, геометричними фігурами, таблицями тощо.

Вражає у творчості сучасних поетів-візуалістів і те, що вони майстерно володіють не лише творенням словесного зоро-, а й музико- образу, часто поєднуючи їх в одне ціле. Тож у